

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående byggnadslån och odlingsbidrag till innehavare av vissa krononybyggen i Norrbottens län; given Stockholms slott den 21 februari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd Norrbottens nybyggeslånefond, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, medel må i mån av tillgång ställas till länsstyrelsens i Norrbottens län förfogande för utlämnande av byggnadslån till innehavare av krononybyggen, vilka upplåtits vid disposition av överloppsmarker nedanför odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar av nämnda län;

dels besluta, att för denna lånerörelse skola gälla de av chefen för jordbruksdepartementet i sådant avseende tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser;

dels såsom kapitalökning för denna lånefond å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel;

dels till beredande av odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av nämnda krononybyggen anvisa ej mindre å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 50,000 kronor än även å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 10,000 kronor;

dels ock besluta, att för erhållande och tillgodonjutande av dylikt odlingsbidrag skola gälla de av bemälda departementschef i sådant avseende tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

I skrivelse den 12 augusti 1918 framställde länsstyrelsen i Norrbottens län åtskilliga förslag till understödjande av de nybyggen, som upplåtas vid disposition av överloppsmarkerna inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar. Utlåtande häröver avgavs den 20 november 1918 av norrländska kolonisationskommittén, varefter ärendet remitterades till kammarkollegiet, vars utlåtande icke hade inkommit vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande den 9 januari 1919. Med anledning härav har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående odlingsbidrag till vissa krononybyggare i Norrbottens län, som Kungl.

Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål beräkna dels å tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 50,000 kronor och dels å extra stat för år 1920 ett anslag av 10,000 kronor. Tillika har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på blivande proposition om inrättande av en fond, benämnd Norrbottens nybyggeslånefond, såsom kapitalökning för denna fond å tilläggsstat för år 1919 beräkna ett anslag av 100,000 kronor.

Sedan numera kammarkollegiet den 23 januari 1919 avgivit det infortrade utlåtandet, torde jag få anmäla detta ärende.

I förenämnda skrivelse den 12 augusti 1918 har länsstyrelsen i Norrbottens län anført huvdsakligen följande:

*Länsstyrelsen
i Norrbottens
län.*

»Avvittringen, som redan avslutats i länets kustland och därefter under en lång följd av år pågått i lappmarken, närmar sig nu även där sin fullbordan. Vad som återstår avser ett disponerande av de från allmänna avvittringen kvarblivna överloppsmarkerna i Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar. Denna förrättning går ut på att ovan odlingsgränsen i överensstämmelse med statsmakternas beslut under år 1909 i främsta rummet ordna förhållandena beträffande en del äldre bosättningar, s. k. inhysingslägenheter, vilka i förekommande fall få bibehållas med äganderätt. Till de delar överloppsmarkerna sträcka sig nedanför odlingsgränsen avser förrättningen i huvudsak ett upplåtande av nybyggen åt hugade sökande.

*Återstående
avvittrings-
åtgärder.*

Beträffande efteravvittringen nedanför odlingsgränsen, varom här närmast är fråga, har befallningshavanden meddelat utslag den 18 sistlidne mars rörande Jokkmokks socken och den 18 april rörande Gällivare socken. Härvid hava upplåtits inom den förra socknen 45 nybyggen, inom den senare 28. Förslaget till efteravvittring inom Arjeplogs socken, som befallningshavanden inom kort har att pröva, avser upplåtelse av icke mindre än 193 nybyggen.

Genom avvittringen tilldelas nybyggerna bestämda markområden. Såsom en väsentlig del häri ingår inägojord, i främsta rummet odlingsmark. Av sådan mark kommer enligt avvittringshandlingarna varje nybygge att erhålla 1.5—2 hektar och däröver. Härtill kommer i åtskilliga fall, särskilt i Gällivare socken, ängsmark av växlande omfattning. Den nämnda arealen odlingsmark kan visserligen synas ringa, men det torde böra bemärkas, att nybyggerna i regel innesluta även annan dylik mark, ehuru denna till följd av det sätt, på vilket gällande skattläggningsmetod kommit att tillämpas, icke blivit redovisad såsom sådan i handlingarna. Avvittringsstyresmannen meddelar sålunda, att samtliga ifrågavarande nybyggen med undantag möjligen för några få tilldelats vart och ett minst 4 å 5 hektar odlingsbar mark.

Tilldelningen av inägojord och den därifrån beräknade höavkastningen äro bestämmande för nybyggets skattläggning. De nu utlagda nybyggernas skattetal utgör i regel $\frac{1}{16}$ mantal och däromkring.

Skattläggningen är i sin ordning grundläggande för skogstilldelningen till nybyggerna. Nybygge med nyssnämnda skattetal erhåller omkring 34 hektar skogs-

mark för tillgodoseendet av nybyggets husbehov, 17 hektar avsedda att avsättas till en särskild allmänning för de nybyggen, som upplåtits vid dispositionen av överloppsmarken inom socknen, samt likaledes 17 hektar, som skola tilläggas den allmänning, vilken bildats vid den allmänna avvittringen i socknen.

Enligt bestämmelserna för denna äldre allmänning skall dess avkastning användas till utgörandet av vissa allmänna utskylder och onera ävensom för tillgodoseendet av en del allmännyttiga intressen inom socknen. Den kommer sålunda icke delägarna direkt till godo. I fråga om avkastningen från den del av skogsanslaget, som skall utläggas åt de vid efteravvittringen tillkomna nybyggerna, äro visserligen ännu icke några närmare bestämmelser därom meddelade av Eders Kungl. Maj:t. Det torde emellertid vara att antaga, att delägarna skola erhålla ett friare förfogande över avkastningen från denna allmänning än vad fallet är i fråga om den äldre allmänningen och att den sålunda skall komma dem till mera direkt nytta.

Beträffande äbo- och besittningsrätten till nybyggerna ämnar befallningshavanden i enlighet med hittills tillämpade grunder föreskriva i regel 15 frihetsår. I fråga om nybyggets uppodlande skall det åligga nybyggaren att årligen till åker eller lindor uppodla så stor areal mark, som erfordras för att nybygget vid frihetsårens slut skall giva den vid skattläggningen beräknade höavkastningen, vilken i allmänhet uppgår till 10 lass eller 4,250 kilogram. Under antagande att 1 hektar odlad jord ger 1,700 kilogram hö årligen, anses denna höavkastning om 10 lass kunna erhållas från omkring 2 $\frac{1}{2}$ hektar odlad mark.

Därjämte skall det åligga nybyggaren att inom två år från nybyggets tillträde hava gjort början med uppförande av de åbyggnader, som erfordras å nybygget, så att skönjas kan, att han har fullt allvar med nybyggets upptagande. Inom tio år från tillträdet skola å nybygget hava uppförts mangårdsbyggnad, ladugård för de kreatur, som beräknas kunna vinterfödas å nybygget, samt övriga nödiga hus, alla i det skick att de kunna åtminstone nödortfögt användas för sitt ändamål. Vid frihetsårens utgång skola nu omförmälda byggnadsarbeten vara fullbordade.

Enligt de för krononybyggen gällande bestämmelser äger nybyggaren, efter det sålunda föreskrivna skyldigheter i avseende å odling och byggnad blivit fullgjorda, få nybygget utan erläggande av någon löseskilling omfört från krono till skatte och sålunda till innehav under äganderätt.

Nybyggarnas
behov av
hjälp.

Då befallningshavanden sålunda redan upplåtit och står inför uppgiften att upplåta nybyggen i den omfattning ovan angivits, har befallningshavanden av åtskilliga för handen varande omständigheter funnit sig manad att taga i övervägande, huruvida vad sålunda ingår i befallningshavandens befogenhet att utföra är tillfyllest för ernåendet av det med nybyggesupplåtelser avsedda ändamål och om icke till äventyrs andra åtgärder kunna vara av behovet påkallade. Befallningshavanden syftar härvid närmast på spörsmålet, huruvida de förutsättningar, under vilka nybyggaren har att påbörja och utföra de arbeten, som bliva föreskrivna till nybyggets uppodlande och bebyggande, äro sådana, att nybyggaren skall mäktat utföra desamma utan hjälp. Enligt befallningshavandens förmenande är detta icke förhållandet. De nybyggaren ålagda arbetsskyldigheterna äro icke tillmätta större än som måste anses oundgängligt, för att nybygget skall komma i det skick, att det kan brukas för sitt ändamål; men å andra sidan vill det förefalla uppenbart, att nybyggaren, då han går till verket med nybyggets upptagande, i regel i saknad av

kontanta tillgångar, icke är i stånd att även med god vilja kunna lösa sin uppgift, därest han icke på ett eller annat sätt kan beredas ekonomiskt understöd från det allmännas sida.

Såsom framgår av det föregående är visserligen avkastningen från den nybyggena tilldelade särskilda allmanningen, av vilken belöper omkring 17 hektar skogsmark på varje nybygge, avsedd att komma nybyggarna mera direkt till godo. Avkastningen härifrån kan dock näppeligen sägas vara av någon större betydelse för nybyggaren. Enligt uppgifter inhämtade från de jägmästare i de nämnda socknarna, som varit kronombud vid avvitringsförrättningarna, kan avkastningen från dessa allmänningar i Arjeplogs och Gällivare socknar för närvarande beräknas till något mindre än en krona per hektar och år, sålunda mindre än 17 kronor om året för varje nybyggare. Inom Jokkmokks socken uppges den vara större. Då härtill kommer, att avkastningen från allmanningen icke kan tagas i anspråk på en gång utan allenast i den mån en rationell skogsvård det medger, torde vara tydligt, att nybyggaren icke av denna allmänning kan erhålla någon hjälp till de vid nybyggesföretagets början dryga kostnaderna för nybyggets upptagande.»

Länsstyrelsen har därefter i korthet erinrat om de olika former, under vilka statsmakterna tidigare understött nybyggarna, samt framhållit, att de statliga åtgärderna till nybyggesväsendets utveckling i främsta rummet varit inriktade på nybyggarnas understödjande antingen genom direkta bidrag i spannmål eller penningar eller ock, särskilt under senare tider, genom anslag av skog.

Tidigare understöd till nybyggen.

Vad angående den förstnämnda understödsformen har erinrats, att jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 13 maj 1817 och den 10 februari 1824 nybyggaren äger i ett för allt uppbära 8 tunnor korn, fördelade på tre år. Härvid har dock fästs det uttryckliga villkoret, att nybyggaren skall inom vissa år upptaga och i »fullkomligt bruk» lägga en viss del åker och äng. Till bestridande av sagda understöd åt nybyggarna i rikets norra landskap blev år 1834 av rikets ständer anslaget ett belopp av 4,500 kronor, vilket år 1918 ännu funnes upptaget i riksstaten såsom förslagsanslag. Sagda understöd hade emellertid tidigare ansetts kunna tillgodokomma endast nybyggare i kustlandet men ej i lappmarken, dels enär därstädes egentliga odlingsarbeten i mindre grad förekomme och boskapskötseln nästan uteslutande betraktats såsom nybyggarens huvudnäring, dels ock enär befolkningen i lappmarkerna ansetts tillräckligt gynnad genom de den förunnade s. k. lappmarksfriheterna. Numera hade emellertid lappmarksfriheterna förlorat all betydelse och det ordnade åkerbruket hade vunnit insteg i lappmarken samt ansåges där böra uppmuntras i lika hög grad som annorstädes. På grund av dessa ändrade förhållanden borde de anförda skälen emot det nämnda under-

stödet utdelning åt nybyggare i lappmarken numera få anses hava förfallit.

Vad anginge det skogsanslag, statsmakterna tilldelat nybygget, hade detta under nybyggesväsendets tidigare skede haft sin huvudsakligaste betydelse i nybyggarens tillgodoseende med virke för husbehov. Efter hand som skogen erhållit värde för försäljning utom orten och i all synnerhet för export utom riket, hade det fått en annan betydelse för nybyggaren, vilken genom försäljning av skogsprodukter erhållit en ny inkomstkälla. Dess betydelse i detta hänseende hade ökats än mer, då genom avvitrningen tilldelning av bestämda skogsområden ägde rum. Under de tidigare avvitrningarna hade skogstilldelningen skett efter jämförelsevis rundligt tilltagna mått. Sedan skogen liksom även själva nybyggena i vidsträckt omfattning övergått till att utnyttjas uteslutande i trävaruindustriens intresse samt statsmakterna vidtagit åtgärder i syfte att förhindra skogstillgångarnas användande uteslutande för sistberörda ändamål, vilka åtgärder gått ut på en minskning i skogsanslaget till nybyggena och en inskränkning i rätten att tillgodogöra sig detsamma, hade skogens betydelse såsom ett stöd för jordbruket blivit allt mindre.

Länsstyrelsen har därefter fortsatt sålunda:

De tidigare
nybyggenas
nuvarande
utvecklings-
grad.

»För ett rätt bedömande av den utveckling, som kan vara att vänta av de nu upplåtna och till upplåtelse ifrågasatta nybyggena, och de åtgärder från det allmännas sida, som kunna vara erforderliga för att denna skall ledas i rätt riktning, har befallningshavanden trott det vara av intresse att här meddela några uppgifter angående det äldre nybyggesväsendets nuvarande utvecklingsgrad och läge i lappmarken i länet. Uppgifterna äro hämtade dels från Arjeplogs socken, där det övervägande flertalet av de nu till upplåtelse ifrågasatta nybyggena äro att finna, och dels från Arvidsjaurs socken. — — —.

Beträffande allmänna avvitrningen i *Arjeplogs* socken meddelade befallningshavanden utslag den 1 februari 1893. Antalet därvid behandlade brukningsdelar utgjorde 217, varav 35 voro av skattenatur och 182 krononybyggen. Av de senare hava sedermera till skatte omförts 135, vadan alltså 47 fortfarande äro krononybyggen.

För *Arvidsjaurs* socken meddelades utslag rörande den allmänna avvitrningen den 30 juni 1883. Härvid behandlades sammanlagt 312 brukningsdelar, varav 29 voro av skattenatur och 283 krononybyggen. Av de senare hava därefter omförts eller sålts till skatte 232 och 1 utlagts till kronopark, vadan alltså 50 fortfarande äro krononybyggen. Genom utslag den 15 juli 1900 angående dispositionen av överloppsmarken i Arvidsjaurs socken upplåtos 101 krononybyggen. Härav hava intill denna dag till skatte omförts 13 och 3 utlagts till kronopark. Här återstå alltså 85 krononybyggen, förutom de förut nämnda.

Beträffande de brukningsdelar i de båda socknarna, som fortfarande äro nybyggen, har befallningshavanden från instrument över hållna ekonomiska besiktningar sökt inhämta kännedom angående de därå uppförda byggnadernas värde,

arealen åker och lindor samt antalet kreatur. De erhållna uppgifterna avse funna medeltal för nybygge och äro sammanförda i efterföljande tablå,¹ — — —.

Såsom framgår av de meddelade uppgifterna har av de vid efteravvittringen i Arvidsjaurs socken upplåtna nybyggena endast ett ringa fåtal hittills omförts till skatte, änskönt de frihetsår, under vilka de såsom villkor för omföringen föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten skulle utföras, för flera år sedan gått till ända. De tidigare i Arvidsjaurs och Arjeplogs socknar gjorda nybyggesupplåtelse- serna synas i detta hänseende hava utfallit gynnsammare — — —.

De rådande bristerna i nybyggesväsendet i allmänhet framträda emellertid tydligast i det förhållandet att, såvitt värdet å nybyggenas åbyggnader utvisa, dessa äro av mindre tillfredsställande beskaffenhet. Vidare är det påtagligt, att trots den jämförelsevis långa tid, som förflutit efter nybyggenas anläggning, arealen åker och lindor måste betraktas såsom synnerligen ringa och i varje händelse är av för liten omfattning för att kunna sägas bilda underlaget för ett självständigt jordbruk, till vilket dock nybyggena äro avsedda. Anförda omständigheter ge i sin ordning en förklaring till den obetydliga kreatursstocken å nybyggena.

Den här lämnade redogörelsen för nu rådande förhållanden på nybygges- väsendets område torde giva en föreställning om det resultat, vartill en nybygges- upplåtelse enbart med tillämpning av nu gällande författningar kommer att leda. Då detta resultat verkar rätt nedslående, framställer sig osökt frågan, huruvida det icke, då befallningshavanden nu meddelat beslut om upplåtelser av ett antal nya nybyggen, som skall följas av ännu ett större antal enahanda upplåtelser, det varit bättre att helt inställa desamma i avvaktan på utarbetandet av nya efter andra riktlinjer bestämda normer för kolonisationen av de ifrågavarande markerna. Detta spörsmål liksom frågan om avhjälpandet av en del särskilda brister i ny- byggesinstitutet har också tidigare varit föremål för övervägande och underställt Kungl. Maj:ts prövning. Att denna då icke ledde till antydd påföljd, torde i främsta rummet hava sin grund däri, att många av de ansökningar om nybyggen i dessa trakter, som föreligga, äro avgivna för rätt lång tid tillbaka. Ett flertal av de ansökta nybyggena äro också redan tagna i bruk. Då med ett inställande av vi- dare disposition av överloppsmarkerna de ifrågavarande sökandenas intressen skulle hava blivit kränkta, har det ansetts angeläget, att avvitrtringen i denna del bleve förd till slut. I samband härmed har eftersträfvats att inom ramen för de gällande bestämmelserna för avvitrtring och nybyggesupplåtelser genomföra de förändringar till det bättre, som motsvara den nutida åskådningen i ämnet.

De förbättringar, som därmed ernåtts, torde emellertid visa sig ingalunda vara till fyllest. Sålunda återstår allttjämt kravet, att nybyggaren, sedan han er- hållit ett nybygge, också skall äga möjlighet att där så inreda åt sig i fråga om byggnader och annat, att han och hans familj därå må kunna föra en människo- värdig tillvaro. Vidare är av betydelse att tillse, att nybyggaren genom uppodling av nybygget kan ernå den viktigaste betingelsen för familjens uppehälle, vilket ju är det yttersta målet för all kolonisation. Genom uppodling av nybygget blir ny- byggaren jämväl i stånd att undvara bruket av de avlägsnare utångarna, ett mål

Förut väckta
förslag om
ändrade
grunder för
upplåtelser
av nybyggen.

¹ Här utesluten.

som, i betraktande av att utängsbruket är så föga lönande och i längden blir förlustbringande, måste anses synnerligen eftersträfvansvärt.»

Under framhållande att vid övervägande av vad som må vara att göra för att råda bot på de anmärkta bristerna i nybyggeväsendet och understödja de nya krononybygggena en jämförelse med andra statliga åtgöranden i syfte att främja kolonisationen inom landet torde vara av en viss betydelse, har länsstyrelsen därefter erinrat om det av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1918 fattade beslut om anordnande av kolonisationsföretag å vissa kronoparker inom Västerbottens och Norrbottens län, om den sedan flera år tillämpade form av kolonisation å kronans marker i de nordliga länen, som utgjordes av de s. k. skogstorpen och odlingslägenheterna, om statens egnahemslånerörelse, om anslagen för avdikning och om odlingslånefonden, om de bidrag till premier eller premiälån, som utgå till höjande av det mindre jordbruket, samt om de av 1918 års lagtima riksdag på Kungl. Maj:ts förslag beviljade medel för beredande av bidrag till odlingsföretag å fastmarksjord, myr- och torvjord samt sidlänta ängsmarker ävensom till förbättrande av betes- och ängsmarker under åren 1918—1921. Därefter har länsstyrelsen yttrat:

Nybygges-
väsendets
understöd-
jande.

»Såväl nybyggesväsendets egen utvecklingshistoria som de under senare tid av statsmakterna viddagna åtgärderna på andra områden att befordra kolonisationen inom landet synas enligt befallningshavandens förmenande giva vid handen, att det är på ett främjande av byggnads- och odlingsarbetet å nybygggena, som statsmakternas medverkan bör inriktas. Vid övervägandet av frågan om den form, i vilken denna medverkan bör lämnas, synes den av kolonisationskommittén föreslagna anordningen för kolonaten kunna tagas till förebild. Nybygggena förete också åtskilliga likheter med kolonaten, särskilt med de kolonat där nybyggaren har att själv ombesörja åbyggnadernas uppförande.

Den första upplåtelseiden för kolonaten är föreslagen till 15 år och motsvarar frihetsår till i vanliga fall samma antal för nybygggena. Särskilda odlings- och byggnadsskyldigheter äro i båda fallen förbundna såsom villkor vid upplåtelsen. Efter dessa villkors fullgörande kunna nybygggena liksom kolonaten övergå till innehav med äganderätt.

Skillnaden ligger huvudsakligen uti skogstilldelningen, där anordningarna äro olika för kolonat och nybyggen, ity att de senare erhålla skogsanslaget utlagt i bestämda områden, under det att kolonatens innehavare få det huvudsakligaste av sitt virkesbehov fyllt efter utsyning eller anvisning å kronomarken. Dock bliva även kolonisterna för en del av sitt virkesbehov hänvisade till bestämda åt dem utlagda skogsområden, som äro tilltagna större för de större kolonaten, mindre för de mindre. Detta sätt för skogstilldelningen åt kolonat kan sägas utgöra en blandform mellan den metod för skogstilldelningen, som gällde före avvitrningen, och den, som kommit till uttryck genom denna förrättning. För kolonaten hava härjämte meddelats de särbestämmelser, som betingats av skogens ökade värde och som gå ut på att med bevarande åt kronan av virke, som med större fördel kan användas

för andra ändamål; till kolonistens virkesförbrukning anvisa skogsprodukter, som ej äro av större värde än behovet och ändamålet kräva.

Det för kolonat, där kolonisten uppför byggnaderna, avsedda statliga understödet till byggnadsarbetet har närmast karaktären av ett lån, som återbetalas efter det äganderätt förvärvats till kolonattet. För lånets återbetalning gälla väsentligen likartade bestämmelser med de för egnahemslån bestämda. Denna understödsform synes även lämpa sig för nybyggena. Även lånebehovets omfattning torde vara enahanda i de båda fallen.

Byggnadslån.

Med utgångspunkt härifrån skulle det alltså kunna anses befogat, att nybyggare till utförande av byggnaderna å nybygget finge ett lån av staten på ungefär samma belopp som en kolonist, som själv har att uppföra de behövliga byggnaderna. Emellertid lär till följd av de olika sätten för skogstilldelningen i de båda fallen böra övervägas, huruvida icke en nedsättning bör göras i lånebeloppet för nybyggare.

Den avgörande synpunkten vid denna frågas bedömande torde vara, att staten genom att tilldela nybyggen bestämda områden för hela deras skogsanslag, av vilket en del också är avsedd att genom avsalu bereda nybyggaren direkt inkomst, får anses hava iklätt sig större uppoffringar för nybyggena än för kolonaten. Vilken åtskillnad som i detta hänseende bör göras mellan ett nybygge och ett kolonat, ser sig dock befallningshavanden icke i stånd att här framlägga, då, i den mån en sådan åtskillnad låter sig någorlunda exakt påvisas, den förutsätter en kostsam utredning med omfattande undersökningar på ort och ställe. Härtill kommer, att resultatet av en dylik utredning icke ensamt för sig får vara avgörande för bestämmandet av understödets storlek för nybyggaren, utan i detta hänseende hänsyn bör tagas till även andra omständigheter.

Några erinringar med hänsyn till skogstilldelningens värde i det ena och andra fallet torde dock här vara på sin plats. Sålunda bör bemärkas, att kolonisten åtnjuter en betydande förmån i det avseendet, att denne utan kostnad på kronans mark erhåller icke blott vad som erfordras för fyllande av det årliga virkesbehovet i fråga om bränsle, underhåll av byggnader och beträffande en del tillbyggnader utan även den avsevärda virkesmängd, som åtgår till uppförandet av kolonatets alla nybyggnader. För nybyggenas vidkommande kommer virkesuttaget särskilt för sistnämnda ändamål att i hög grad reducera skogstillgången å nybygget. I fråga om avkastningen från allmänningarna, vilka äro en egenart för nybyggena och saknas för kolonaten, är närmare redogjort i det föregående. Det i allmänningarna liggande tillskottet till nybyggena motsvaras likväl av förmåner å andra områden för kolonaten. Sålunda få de senare sina marker till väsentlig del torrlagda genom statens försorg, såvitt angår torvmark, och sådan mark ingår ju såsom det väsentligaste i den åt kolonat upplåtna odlingsmarken.

Vid övervägande av frågan om statens olika uppoffringar vid skogstilldelningen åt kolonat och nybyggen har befallningshavanden funnit det befogat, att beträffande anslag för understödande av byggnadsverksamheten å nybyggena detta sättes lägre än vad fallet är för kolonat. Utan att kunna närmare angiva grunden för nedsättningens storlek har befallningshavanden funnit sig böra stanna vid att föreslå lånebeloppet till nybyggarens byggnadskostnader till högst 2,000 kronor. Lägre bör beloppet ej sättas, enär ett ytterligare nedbringande av detsamma all-

deles kan äventyra dess ändamål såsom en verklig hjälp åt nybyggaren vid nybyggets upptagande, och för statens del torde lånebeloppets storlek i och för sig vara av mindre betydelse, då det ju bör till staten återbetalas och detta oavsett, huruvida nybygget övergår till hemman under äganderätt eller det bibehåller sin natur av krono. I detta hänseende blir nybyggaren likställd med personer, som erhålla egnahemslån, med den skillnad att byggnadslånet åt den förre blir avsevärt mindre än egnahemslånet.

Å andra sidan medför lånets nedsättning till sagda belopp den ingalunda oväsentliga fördelen för nybyggaren, att lånets amortering blir för honom mindre betungande.

Med undantag sålunda för byggnadslånets belopp torde, under iakttagande tillika att lånets särskilda delar bliva olika, anordningen för byggnadsbidragets utbetalande till kolonisten kunna följas i fråga om lånet till nybyggaren, dock med ett tillägg beträffande lånets första del. Denna kan för kolonisten erhållas endast mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet. Då det mången gång kan visa sig svårt för en nybyggare att ställa sådan säkerhet, som nu är nämnd, men han däremot alltid har den utvägen att utföra det arbete, som för beloppets uppbärande förutsättes, bör han beredas rätt till detsamma utan ställande av säkerhet, sedan arbetet utförts. Lämpligen torde kanske kunna föreskrivas, att det arbete, nybyggaren i detta fall skall hava utfört, innan han äger uppbära första delen av lånet, skall uppgå till ett värde överstigande denna del av lånet t. ex. till 700 kronor, oberäknat värdet å använt virke.

Därest nybyggaren på detta sätt skulle komma i åtnjutande av lån av staten för uppförandet av åbyggnader å nybygget, bör det vara staten angeläget tillse, att byggnaderna bliva ändamålsenligt uppförda och att för den skull i avseende å byggnadernas konstruktion och beskaffenhet i övrigt vissa minimifordringar uppställas. I likhet med vad som gäller för kolonat, bör därför stadgas såsom villkor för lånet, att i avseende å byggnadsarbetena ritning och beskrivning, som fastställas vid lånets beviljande, skola lända till efterrättelse, dock att avvikelser däriifrån må kunna medgivas av den lånebeviljande myndigheten.

Såsom ovan är framhållet i fråga om avkastningen från den del av skogsanslaget, som skall bilda en särskild allmänning för de nybyggen, varom här är fråga, torde det få anses överensstämmande med syftet med allmänningen, att avkastningen från densamma åtminstone till viss del lämnas till delägarnas fria förfogande. Därest emellertid, såsom här föreslås, nybyggarna skola erhålla byggnadslån av statsmedel, synes rimligt, att den, som erhåller sådant lån, får avstå från rätten till sagda avkastning, så länge han innehar lånet, och denna i stället användes till avbetalningar å lånet.

Beträffande lånets återbetalning i övrigt torde enahanda bestämmelser böra tillämpas, som gälla för statens egnahemslån. Bestämmelserna härom torde även i andra avseenden i tillämpliga delar böra gälla för de här ifrågavarande lånen. Bland dessa bestämmelser må här särskilt erinras om dem, som avse brandförsäkring av åbyggnader.

Vad som är av särskild vikt att tillse för nybyggenas del är, att staten beredes säkerhet för lånen och för uppfyllandet av de vid dem fastade villkoren. För egnahemslån, som beviljas till ägare av fastighet, hänför sig säkerheten till inteckning i fastigheten. Då nybyggarna först på ett senare stadium kunna övergå

till äganderätt, måste säkerheten dessförinnan ordnas på annat sätt och detta torde lämpligast kunna ske sålunda, att enahanda äventyr, som är fäst vid uraktlåtenhet att fullgöra byggnadsskyldighet å ett nybygge, nämligen förlust av besittningsrätten till detsamma, jämväl stadgas för underlåtenhet att uppfylla de vid byggnadslånet fästade villkoren om amorteringar och annat. I samma syfte bör föreskrivas, att vid nybyggets omförande till skatte befallningshavanden skall ej mindre tillse, att därvid inteckning beredes i nybygget till säkerhet för lånet, än även föranstalta om lagfart å nybygget för nybyggarens räkning, dock på hans egen bekostnad.

Vad angår understöddjandet av nybyggarens odlingsverksamhet kunde ifrågasättas, att även detta skulle ske i form av lån, sålunda mot återbetalningsskyldighet av bekomna medel. Befallningshavanden är emellertid av den mening, att det med hänsyn till den betydelse nybyggenas uppodling har även för det allmänna såsom ett bidrag i sin mån till utökningen av landets livsmedelsproduktion finnes skäl för, att statens hjälp till nybyggets uppodling lämnas nybyggaren utan återbetalningsskyldighet för denne. Skälen härför sammanfalla delvis med dem, som ligga till grund för beviljande av de i det föregående omförmälda bidragen till nyodlingar under åren 1918—1921. Att särskilda medel äro erforderliga för odlingar å nybyggen, har sin grund däri, att understöd åt dessa böra vara att tillgå även efter nämnda tidsperiod. Givet är att under den tid, då bidrag kunna erhållas från två olika anslag, det bör stå nybyggaren fritt att välja, av vilketdera anslaget han vill begagna sig, dock med iakttagande att samma arbetskostnader m. m. icke få läggas till grund för statsbidrag från bägge hållen, så att dubbelt understöd erhålles.

Till innehavare av de större kolonaten utgår understödet i form av dels odlingshjälp och dels odlingspremium. Dessa kolonister åtnjuta ock en betydande förmån i det förhållandet, att avlopps- och avledningsdiken å deras odlingsbara torvmark upptagas genom statens försorg. I betraktande av de uppoffringar, staten i övrigt måste vidkännas vid upplåtande av nybyggen, särskilt vad angår skogstilldelningen till dem, anser sig likväl befallningshavanden icke kunna ifrågasätta lika stora förmåner åt dessa i nämnda hänseende, utan vill hemställa, att understödet till nybyggarens odlingsverksamhet må utgå till enahanda belopp och i samma ordning som odlingshjälpen åt de berörda kolonaten. Ett understöd till sådan storlek synes också vara lämpligt avpassat vid jämförelse med de bidrag, som utgå till de förenämnda nyodlingarna under åren 1918—1921. I överensstämmelse med vad ovan anförts om rätten att uppbära första delen av byggnadslånet bör enligt befallningshavandens mening nybyggaren vara berättigad att uppbära första hälften av odlingshjälpen, sedan det därför förutsatta arbetet, nämligen uppodlandet av en hektar, utförts, sålunda utan ställande av någon borgen eller annan säkerhet. — Om det än kan synas ligga i sakens natur, att sist ifrågavarande del av odlingshjälpen, då den uppburits mot borgen eller annan säkerhet, skall återbetalas, därest det förutsatta odlingsarbetet ej inom avsedd tid utföres, torde dock uttrycklig föreskrift därom böra meddelas.

De här ifrågasatta byggnadslånen och odlingshjälpen äro avsedda att i främsta rummet tillgodokomma innehavare av nybyggen, som vid sin upplåtelse ej äro tagna Redan i bruk tagna nybyggen.

i bruk och där följaktligen ingen byggnads- eller odlingsverksamhet ännu ägt rum. Såsom redan är nämnt äro likväl en del nybyggen redan tagna i bruk och till större eller mindre grad bebyggda och odlade. Särskilt i de fall att nämnda arbeten därå ej nått någon större omfattning, äro även sådana nybyggen förtjänta att komma i åtnjutande av de ifrågavarande understöden, varemot beträffande mer bebyggda och odlade nybyggen kan ifrågasättas, att de icke i detta sammanhang böra erhålla understöd, lika litet som tidigare upplåtna nybyggen inom länet. Att på förhand skilja mellan de redan i bruk tagna nybyggen, som nu böra erhålla understöd, och dem, som icke därvid böra ifrågakomma, låter sig dock icke göra, då ett sådant bestämmande måste göras till föremål för prövning efter undersökning i varje särskilt fall, om och i vad mån understöd bör givas. Denna prövning torde kunna uppdragas åt befallningshavanden, därvid befallningshavanden har att hålla sig inom de gränser beträffande understödsbeloppen, som bliva angivna för ej i bruk tagna nybyggen.»

Handhavan-
det av under-
stödsväsen-
det.

Länsstyrelsen har vidare upptagit till bedömande frågan om den myndighet eller det organ, som borde handhava lånens och understödens utlämnande till nybyggarna och de angelägenheter i övrigt, som sammanhånga med en rörelse av nämnda art. Flera möjligheter syntes kunna övervägas. Sålunda kunde anses lämpligt, att uppdraget anförtroddes hushållningssällskapet, vilket inom Norrbottens län ensamt handhade förmedlandet av egnahemslån. För tiden innan nybyggaren erhöle äganderätt ville det emellertid synas, som om vissa betänkligheter kunde yppa sig för hushållningssällskapet att handhava lånerörelsen.

Vidare kunde ifrågasättas, att den nämnd, som skulle hava närmaste ledningen av de i det föregående omförmälda kolonisationsförsöken, skulle anses kunna med fördel handhava jämväl understöds- och låneverksamheten för nybyggenas del, en verksamhet, som ju bleve i huvudsak likartad med den, som nämnden finge beträffande kolonaten. I betraktande därav att denna nämnds verksamhet omfattade även andra delar av riket än Norrbottens län och dess tillsättning innefattade ett provisorium i avvaktan på den ändrade anordning i detta hänseende, som kunde bliva resultatet av kolonisationskommitténs slutliga förslag, syntes dock tanken på denna nämnds befattning med nybyggesväsendet böra övergivas. I detta sammanhang tillåte sig likväl länsstyrelsen ge uttryck åt den förmodan, att berörda kommittéförslag möjligen kunde komma att äsyfta även en ändrad anordning beträffande det nuvarande nybyggesväsendet och detta därvid inordnas under samma organisation som de kolonatupplåtelser, vilka närmast vore föremål för kommitténs verksamhet. Länsstyrelsen föreställde sig nämligen att, enär kolonisationsarbetet bedreves och måhända även framdeles komme att bedrivas

efter flera linjer, en viss enhetlighet i ledning och organisation skulle visa sig behöfvlig.

Länsstyrelsen ville begagna tillfället att framhålla, att sedan dess befogenhet att upplåta nybyggen nu komme att upphöra, samt upplåtandet av odlingslägenheter och kolonat skedde genom särskilda statsorgan, länsstyrelsen ej numera hade något inflytande på behandlingen av länets kolonisationsspörsmål. Till följd härav hade länsstyrelsen fått en allt starkare känsla av att å detta område uppstått en väsentlig brist i dess allmänna befogenhet med hänsyn till dess verksamhet för länets utveckling.

Vidare anföres:

»Det torde icke ankomma på befallningshavanden att här närmare angiva, på vilket sätt den sagda bristen i dess befogenhet bör fyllas. Ett sätt för frågans lösning, som synes ligga nära till hands, vore att ett särskilt organ inrättades inom länet, underställt befallningshavanden och med uppgift att handhåva ledningen av all kolonisation inom länet. Dessutom torde finnas behov av en centralmyndighet, vilken ägde meddela de allmänna riktlinjerna för länsorganens arbete samt utöva en inspekterande verksamhet över kolonisationsarbetet i allmänhet. Vad som däremot synes befallningshavanden mindre lämpligt vore, om denna centralmyndighet bleve jämväl det verkställande organet för kolonisationsverksamheten inom länet.

I avvaktan på den framtida gestaltningen av de spørsmål, som i förevarande hänseende vänta på sin lösning, har befallningshavanden ej annat förslag att nu framlägga, än att det må uppdragas åt befallningshavanden att tills vidare utöva befattningen såsom förmedlare av lån och understöd åt nybyggarna. Ett särskilt skäl för en sådan anordning utgör också, att befallningshavanden i både nämnda och andra avseenden sedan äldre tider haft den närmaste omvårdnaden och tillsynen över nybyggesväsendet. Befallningshavanden äger därjämte möjlighet att genom hänvändelse till hushållningssällskapets organ för egnahemslånerörelsen tillgodogöra sig den sakkunskap på området, som i detta hänseende erfordras för nybyggesväsendets del.

Därest det skulle komma att uppdragas åt befallningshavanden att på ovan föreslaget sätt förmedla lån och understöd åt nybyggare, vill befallningshavanden såsom en viktig angelägenhet vid ett dylikt uppdrags utövande framhålla, att en ingående kontroll utövas över nybyggarens sätt att fullgöra åtagna villkor för låns och understöds åtnjutande. En dylik kontroll angående nybyggarens verksamhet, låt vara fullföljande delvis andra syften, utövas enligt gällande bestämmelser genom landsfiskal, biträdd av två nämndemän, genom s. k. ekonomiska besiktningar.

Det torde dock ej vara till fyllest med allenast ett kontrollerande av nybyggarens byggnads- och odlingsverksamhet. Då det såsom här gäller att befordra tillkomsten av byggnader, som bättre än å äldre nybyggen motsvara kraven på ändamålsenliga bostäder för nybyggaren och hans familj och på ladugård och stall för kreaturen, ävensom att uppmuntra till bedrivandet av en rationell skötsel av jorden, synes nödigt, att besiktningarna gå ut på även ett lämnande av råd och upplysningar, huru nybyggaren bäst skall förfara för vinnande av nämnda syften. Därest emellertid åt besiktningarna gives en sådan karaktär, lära landsfiskalerna i

regel icke lämpa sig för uppdraget, oavsett det förhållande att deras tid ej heller räcker för det vittomfattande arbete, varom här blir fråga särskilt i Arjeplogs socken. Såsom häst skickade för ett dylikt uppdrag skulle enligt befallningshavandens mening vara personer med agronomisk utbildning, vari ju även ingår det mått av teoretisk underbyggnad och praktisk förfarenhet, som erfordras för bedömandet av byggnadsarbetet å ett nybygge.

Liksom landsfiskalen bör denne agronom, i de fall då de i författningarna föreskrivna ekonomiska besiktningarna företagas, vara biträdd av nämndemän, låt vara att det kan synas tillräckligt med allenast en nämndeman. Då denne agronom i andra fall besöker nybygge, torde biträde av nämndeman icke vara erforderligt.

Besiktningar utförda av agronom skulle visserligen i främsta rummet avse nybyggen, vilkas åbor erhålla byggnadslån och odlingshjälp av statsmedel. Då det likväl torde befinnas nödigt att låta frågan om lån och understöd åt nybyggare föregås av besiktning på stället, oavsett huruvida lån eller understöd beviljas eller icke, och såsom redan är nämnt landsfiskalerna icke torde medhinna att hålla något större antal besiktningar, utöver dem de för närvarande hava sig ålagda, synes lämpligt att låta agronom eller annan av befallningshavanden särskilt förordnad person hålla de nödiga besiktningarna å alla de nybyggen, som befallningshavanden har att upplåta å överloppsmarkerna i de här ifrågavarande socknarna.

Bestyret med de ifrågavarande besiktningarna torde åtminstone under de första åren bliva rätt omfattande och säkerligen giva full sysselsättning åt en agronom hela året. Befallningshavanden anser därför lämpligt, att en person med denna uppgift anställes med förordnande tillsvidare för varje år. I den mån denne ej vore upptagen med resa för fullgörandet av sitt uppdrag, skulle han biträda befallningshavanden med de göromål, som röra nybyggenas understödsväsen, göromål som säkerligen även de skola visa sig bliva rätt omfattande.

På grund av nybyggenas stora antal kan det likväl befaras, att den nämnde agronomen under vissa tider ej skall medhinna alla nödiga besiktningar å nybyggena. På grund härav och då även av andra skäl kan befinnas lämpligt att förordna annan besiktningsman, torde befallningshavanden tillerkännas befogenhet härtill.

Bestämmelser om ekonomiska besiktningar äro givna i byggningsbalken 27 kap. 1 § och äro till dylika besiktningar knutna vissa rättsverkningar. Då dessa böra förbindas med de besiktningar, som enligt befallningshavandens förslag böra hållas av en agronom med biträde av en nämndeman, torde en förklaring erfordras av innehåll, att vad som i allmänhet är stadgat angående ekonomiska besiktningar å krononybyggen, utförda av landsfiskal med två nämndemän, skall gälla även i fråga om besiktningar, utförda efter befallningshavandens förordnande av en agronom eller annan person med biträde av en nämndeman.

Kostnads-
beräkning.

Beträffande omfattningen av de utgifter, statsmakterna skulle hava att ikläda sig för lämnandet av de ifrågasatta understöden till nybyggare, skulle, vad först angår den del därav, som är ämnad såsom lån till byggnadsarbeten, denna del utgöra högst 2,000 kronor. Härav skulle 500 kronor utgå, då tillträdet av nybygget ägt rum, 500 kronor då mangårdsbyggnaden kommit under tak, enahanda belopp då uthusbyggnaden i sin helhet kommit under tak, samt återstoden då byggnaderna

blivit fullbordade. Tillträdet av nybygget kan ske, så snart efter avvitrtingens prövning nybyggena blivit utstakade, vilket antages kunna ske för nybyggena i Jokkmokks och Gällivare socknar, sålunda till ett antal av 73, innevarande sommar. Återstående 193 nybyggen torde icke bliva utstakade förrän under sommaren nästa år. Därest, såsom här är fallet, frågan gäller att söka bereda nybyggare byggnadslån vid nybyggets tillträde, torde, i betraktande av att detta i allmänhet icke kan förväntas äga rum förrän tidigast mot innevarande års slut, man här kunna utgå ifrån att lånebehovet för samtliga nybyggena inträder först under år 1919.

Såsom förut anförts äro åtskilliga av nybyggena redan helt eller delvis byggda. Detta gäller 10 nybyggen i Gällivare, 2 i Jokkmokks och 55 i Arjeplogs socken. För dessa skulle det bero på befallningshavandens prövning i vad mån de skulle erhålla byggnadslån. Det torde kunna antagas, att kostnaden härför icke överstiger det belopp, som erhålles, om ett trettital av dessa nybyggen erhöles byggnadslån till högsta beloppet.

Om man skall söka beräkna den tid som åtgår, till dess mangårdsbyggnaden samt uthusbyggnaden i sin helhet kommit under tak, torde denna kunna sättas till 2 år från tillträdet, varefter 1 år torde förflyta, innan de fullbordats.

Med ledning härav kunna statens utgifter för ändamålet beräknas belöpa sig till

under år 1919 omkring	kronor 114,500
» » 1921	»	» 229,000
» » 1922	»	» 114,500

Summa kronor 458,000.

Denna utgift kan visserligen synas avsevärd. Den torde likväl i verkligheten icke komma att på långt när uppgå till sålunda angivna belopp, enär dels icke alla nybyggare torde komma att behöva något byggnadslån och dels många lånebehövande torde nöja sig med mindre än det högst medgivna lånebeloppet.

Av odlingshjälpen skulle en nybyggare äga uppbära hälften eller 250 kronor vid tillträdet och enahanda belopp, då två hektar uppodlats, vilket kan beräknas taga en tid av 6 år. Med ledning härav kan beräknas, att för utlämnandet av odlingshjälpen, till vilken innehavarna av alla de nämnda nybyggena böra vara berättigade, statens utgifter skola belöpa sig till

under år 1919 omkring	kronor 66,500
» » 1925	»	» 66,500

Summa kronor 133,000.

Till dessa kostnader skulle komma det särskilda arvode, som bör tillkomma den agronom, vilken skulle hålla de nödiga besiktningarna å krononybyggena. Detta arvode torde kunna bestämmas till 4,500 kronor per år, vartill skulle komma ersättning för resor på grund av uppdraget enligt 4:e klassen i gällande rese-reglemente.

I fråga om bidragen till odlingskostnaderna å nybyggena torde vara att märka, att i den mån sådana bidrag utgå under åren 1918—1921 av det anslag, som för detta ändamål anvisas, en motsvarande minskning inträder i behovet av bidrag från anslaget till nyodlingar i allmänhet under nämnda tidsperiod.»

På grund av det anförda har länsstyrelsen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga nödiga åtgärder i syfte att bereda innehavare av krononybyggen, som vid disposition av överloppsmarkerna inom Gällivare, Jokkmokks och Arjeplogs socknar nedan odlingsgränsen bleve i vederbörlig ordning därtill upplåtna, tillgång till erhållande av dels lån till bestridande av kostnader för uppförande av nödiga byggnader å nybyggena och dels bidrag utan återbetalningsskyldighet till kostnaderna för nybyggets uppodlande. För dessa ändamål syntes böra beräknas

under år 1919 omkring	kronor 181,000
» » 1921	»	» 229,000
» » 1922	»	» 114,500
» » 1925	»	» 66,500

Summa högst kronor 591,000.

I fråga om beredandet av byggnadslån till nybyggarna har länsstyrelsen föreslagit särskilda bestämmelser.

Beträffande odlingshjälpen åt nybyggaren har hemställts, att den måtte bestämmas till 500 kronor åt envar, varav 250 kronor borde utbetalas mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet, då nybygget tillträtts, samt återstoden då två hektar uppodlats. I fråga om den förra delen av odlingshjälpen borde gälla *dels*, att den finge uppbäras utan ställande av säkerhet, så snart en hektar jord uppodlats å nybygget, och *dels*, i händelse denna del av odlingshjälpen erhöles mot säkerhet och nybyggaren icke inom tre år uppodlat 1 hektar, att det erhållna beloppet skulle återbäras till statsverket.

Vidare har länsstyrelsen gjort hemställanden i särskilda avseenden i överensstämmelse med den nu återgivna motiveringen.

Norrländska kolonisationskommittén har i utlåtande häröver den 20 november 1918 anfört huvudsakligen följande:

Norrländska
kolonisations-
kommittén.

»Vid sin behandling av föreliggande framställning har kommittén ansett sig böra till en början undersöka, huruvida de syften, som med understöden avses, äro sådana, att statsmakterna för deras skull böra ikläda sig de uppoffringar, som ifrågasättas. I detta avseende framgår av den av befallningshavanden lämnade redogörelsen för de förut upplåtna nybyggenas nuvarande utvecklingsgrad, att resultaten av den statliga verksamheten på detta område blivit mindre tillfredsställande. Erfarenheten härifrån innebär en maning att söka förebygga ett liknande resultat av de under året gjorda nybyggesupplåtelseerna. För ändamålet synas särskilda åtgärder erforderliga. Vad angår dessa åtgärders art har kommittén i likhet med befallningshavanden funnit det angeläget, att nybyggarna beredes möjlighet att redan

från början inrikta sin byggnadsverksamhet på tillgodoseendet av vissa minimikrav i fråga om byggnadernas anordnande och beskaffenhet. Härmed beaktas ett av de allra viktigaste villkoren för nybyggarens och hans familjs existens å nybygget. Av vikt är vidare, att nybyggaren blir satt i tillfälle att snarast möjligt utföra odlingsarbete till sådan omfattning, att den därav beroende boskapsskötseln och jordbruket bereda honom åtminstone nödtorftig bärgning. Dessa behjärtansvärda ändamål lära icke kunna vinnas utan understöd från statsmakternas sida.

Givet är emellertid att, även om de anförda önskemålen äro förtjänta att av statsmakterna befordras och understödjas, några direkta uppoffringar från statens sida icke kunna påfordras i andra fall än då det kan förutses, att nybyggarna ej själva mäktat på egen hand nå samma mål. Anspråk på understöd äro givetvis ej heller befogade, för den händelse statsmakterna underkastat sig större uppoffringar för nybyggenas tillskapande än som kunna anses rimliga vid jämförelse med statens utgifter för andra liknande ändamål.

— — —
För att kunna bilda sig en mening om befogenheten i de anspråk på statsunderstöd till nybyggesväsendet, som befallningshavanden här framställer, har kommittén låtit verkställa en del jämförande beräkningar av de uppoffringar, statsmakterna skulle ikläda sig å ena sidan för de nämnda kolonaten, å den andra för nybyggena. I dessa beräkningar har av de skilda slagen av kolonat kunnat medtagas endast den större typen, som också närmast överensstämmer med nybyggena. Varje kolonat av denna typ omfattar omkring 15 hektar odlingsbar mark jämte skogsmark till lika omfattning. Fullt säkra grunder för bedömandet av dessa uppoffringar har det härvid visat sig svårt att finna, beroende på att de nyttigheter, som staten lämnat i det ena och andra fallet, i mycket äro av olika art och därjämte i brist på nödvändiga detaljuppgifter omöjliga att var för sig värdesätta. En del på frågan inverkan faktorer ha också i följd härav måst lämnas å sido. Som resultat av jämförelsen har kommittén trots sig finna, att statens uppoffringar för nybyggena äro något, dock icke nämnvärt större än för kolonaten av den nämnda typen. Härvid inverkar huvudsakligen den rikligare skogstilldelningen åt nybyggena, vilken icke uppväges av de direkt understödjande åtgärder, som kommit kolonaten till del.

Med utgångspunkt från detta förhållande har kommittén kommit till den uppfattning, att det kan anses väl motiverat, att ett byggnadslån lämnas även åt nybyggare liksom åt kolonisterna. Kommittén anser sig också kunna med så mycket större skäl tillstyrka det av befallningshavanden föreslagna lånet å 2,000 kronor till varje nybygge, som detta är avsevärt mindre än motsvarande lån till kolonaten, vilket uppgår till 4,500 kronor.

Vad sålunda anförts kan emellertid ej anses gälla alla de nybyggen, som nu äro avsedda att upplåtas. På grund av innehållet uti de gällande skattläggnings- och avvittringsbestämmelserna eller måhända rättare på grund av det särskilda sätt, på vilket dessa bestämmelser kommit att tolkas i tillämpningen, hava en del, dock allenast ett mindretal nybyggen, blivit tilltagna större än de övriga. Dessa större nybyggen lära i regel vara upplåtna till personer, vilka redan sedan en längre eller kortare tid brukat nybyggesområdena och därå utfört mer eller mindre omfattande byggnadsarbeten. Det vill synas, som om skäl saknades att giva dessa nybyggare ytterligare understöd av statsmedel. I ett och annat särskilt fall förekommer också, att nybyggarens ekonomiska ställning är sådan, att något lånebehov

ej kan anses föreligga. Ej heller sådana nybyggare böra enligt kommitténs mening erhålla något lån av statsmedel för här ifrågavarande ändamål. Med hänsyn till de nu anförda synpunkterna bör för lånets utlämnande föreskrivas det villkoret, att lånet må tillkomma endast sådana nybyggare, vilka med hänsyn till nybyggets omfattning eller andra omständigheter kunna anses vara därav i behov.

De av befallningshavanden i övrigt föreslagna villkoren rörande byggnadslånen anser sig kommittén kunna tillstyrka.

Även om i fråga om ett åtagande från statsmakternas sida att understödja nybyggare med lån till byggnader den omständigheten, att statsmakterna redan underkastat sig avsevärda uppförringar, icke får anses vara av någon större betydelse, enär ju lånet skall till staten återbetalas och staten därför ej får vidkännas annat än vissa ränteförluster, så måste däremot i fråga om ett odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet större hänsyn tagas till omfattningen av statens uppförringar i övrigt för nybygget. Den i detta hänseende verkställda jämförelsen mellan nybyggen och kolonat förtjänar alltså i detta sammanhang ett större beaktande.

Därest man härvid till grund för bedömandet av det befogade i anspråket på ett odlingsbidrag åt nybyggare lägger endast omfattningen av statens uppförringar i övrigt för nybyggena, däri inbegripet även det byggnadslån som här ifrågasatts, skulle det måhända kunna anses tillräckligt med vad som redan offrats. Kommittén håller emellertid före, att en nybyggare, trots den hjälp han redan må hava undfått, ändock icke är i den ställning, att han inom rimlig tid skall förmå uppodla så stor areal, som erfordras för att han skall kunna anses ha nödig bärning från sitt jordbruk. Härom vittnar den förut berörda ringa utvecklingsgrad, som jordbruket å de tidigare upplåtna nybyggena nått, trots den jämförelsevis långa tidrymd, som förflutit efter upplåtelsen. I betraktande av den inskränkning, som skett uti de under senare tid gjorda nybyggesupplåtelseerna, jämförda med de äldre, och detta vad angår såväl nybyggenas omfattning som förfoganderätten över den upplåtna skogen, är det tydligt, att de senast tillkomna nybyggenas utvecklingsmöjligheter äro väsentligt mindre än de äldres. Även vid en jämförelse med de på kommitténs förslag tillkomna kolonaten befinner nybyggarens ställning vara ogynnsammare. Kolonaten skall nämligen med hänsyn till torrläggning och även i vissa andra avseenden vara till viss omfattning redan iordningställt vid upplåtelsen, vilket däremot icke är förhållandet beträffande nybyggena. Kommittén är därför av den meningen att, därest statsmakterna vilja med nödig säkerhet påräkna ett tillfredsställande resultat av nybyggesupplåtelseerna, jämväl ett odlingsbidrag åt nybyggarna är av nöden. Ett dylikt bidrag utan återbetalningsskyldighet är givetvis mera än ett lån ägnat att åstadkomma nödig skyndsamt i odlingsarbetets utförande. Då odlingsbidrag hittills utgått såväl till innehavare av odlingslägenheter som till de kolonister, som erhållit de av kommittén föreslagna kolonaten, har kommittén ansett sig böra i princip tillstyrka förslaget om ett odlingsbidrag även till de nybyggare, varom här är fråga.

Enligt befallningshavandens förslag skulle odlingsbidraget utgå med 500 kronor för en uppodlad areal av sammanlagt 2 hektar. Detta förslag kan kommittén biträda endast såvitt angår nybyggen, å vilka vid tillträdet intet odlingsarbete förut ägt rum. Såsom redan är nämnt har emellertid å ett flertal nybyggen uppodlingar redan utförts i större eller mindre omfattning. I dessa fall får behovet av ett odlingsbidrag anses vara mindre. Enligt kommitténs mening bör nybyggare, som

vid tillträdet av nybygget redan innehar ett odlat område härå, ej bekomma större odlingsbidrag än som efter en beräkning av 250 kronor per hektar belöper på den areal, vilken tillsammans med den redan uppodlade uppgår till 2 hektar. Den, som vid tillträdet redan innehar 2 hektar odlad jord, bör alltså icke erhålla något odlingsbidrag.

Såsom ytterligare villkor för erhållande av odlingsbidraget bör gälla, att odlingsplan för området skall vara uppgjord av agronom, vandringsrättare eller annan sakkunnig, som kan av befallningshavanden godkännas. Odlingsbidraget torde böra utbetalas med hälften, då nybygget tillträts, och med återstoden, då så mycket uppodlats, att hela den odlade arealen uppgår till 2 hektar. Den av befallningshavanden föreslagna tiden av tre år, inom vilken den första hektaren mark skall vara uppodlad, synes för kort. Till skillnad från kolonisten har nybyggaren att själv ombesörja behövt torrlägningsarbete å sin mark, och under första tiden måste han jämväl ägna sig åt uppförandet av åbyggnaderna. Den föreslagna tiden på tre år för uppodlandet av den första hektaren bör därför enligt kommitténs mening utsträckas till fem år. Jämväl torde i syfte att påskynda odlingsarbetet och begränsa den tid, under vilken odlingsbidragen må vara tillgängliga för nybyggena, rätten till dylika bidrag böra förfalla, då tio år förflutit från nybyggets tillträde.

Organisationen av kolonisationsverksamheten tillhör de ämnen, vilka kommittén hittills icke hunnit behandla. Kommittén är därför icke för närvarande i tillfälle att närmare yttra sig angående befallningshavandens sagda önskemål i annan mån än såvitt angår det föreliggande spørsmålet om nybyggesväsendet. I detta ämne vill kommittén på de skäl befallningshavanden anfört tillstyrka, att åt befallningshavanden uppdrages att handhåva ledningen av och överinseendet över understödens tilldelning till nybyggarna. Såsom befallningshavanden själv tänkt sig saken, skulle denna anordning innefatta allenast ett provisorium. Då framdeles en del med egnahemsfrågan sammanhängande spørsmål vinna sin lösning eller ett slutligt förslag framlägges rörande kolonisationen å kronomark, torde möjligen befinnas lämpligt att till något annat organ överflytta den befattning med understöden åt nybyggena, som tillsviðare skulle handhåvas av befallningshavanden.

Vad angår det väckta förslaget om anställande av en särskild person med agronomisk utbildning till hjälp åt befallningshavanden vid dess befattning med understödsväsendet, är kommittén däremot icke förvissad om nödvändigheten eller lämpligheten av en dylik anordning. Kommittén håller för sin del före att, då de nybyggen, varom här är fråga, äro de sista, som komma att upplåtas enligt grunder, vilka tillämpats sedan lång tid tillbaka, det är angeläget att bibehålla hittills uti ifrågavarande hänseende gällande bestämmelser. Kommittén förbiser icke, att länsstyrelsens arbetsbörda kommer att ökas genom dess befattning med understöden åt nybyggarna, ej heller att tillsyn över understödens användande kräves utöver den, som för närvarande av landsfiskalerna utövas över nybyggena. För ifrågavarande uppgifter, som äro av övergående art och knappast komma att kräva något mera omfattande arbete, böra redan tillgängliga krafter vara i huvudsak tillräckliga. Vad angår det ökade arbetet å länsstyrelsen, som blir en följd av dess handhavande av understödsväsendet, torde, om därigenom utökning i arbetspersonalen blir nöd-

vändig, kravet härpå kunna tillgodoses i den ordning, som för sådant ändamål är bruklig. Frågan om den närmare tillsynen i orterna utöver den, som utövas av landsfiskalerna, torde kunna lösas på det sätt, att befallningshavanden bemyndigas att förordna landsfiskaler, vandringsrättare eller andra att vid andra tillfällen än då ekonomiska besiktningar hållas övervaka och söka befordra utförandet av de arbeten, som stå i samband med de nu ifrågasatta statsunderstöden till nybyggarna. Kommittén vill i detta sammanhang påpeka, att det uppdrag, som här avses åt en särskild för nybyggenas del anställd person, måhända också med fördel skall kunna inrymmas uti de uppgifter, som skulle tillkomma en inom länet för tillsyn över hushållningssällskapens egnahemsrörelse ifrågasatt särskild egnahemskonsulent, då anslag för en sådan till äventyrs kan bli av statsmakterna beslutat.

Till de av befallningshavanden gjorda beräkningarna av statens utgifter för byggnadslånen åt nybyggarna har kommittén intet annat att tillägga än att med kommitténs förslag om uteslutande från rätten till lån av sådana nybyggare, som ej anses därav vara i behov, statens utgifter för ändamålet komma att nedbringas under de av befallningshavanden antagna. Minskningens omfattning undandrar sig dock säkrare bedömande.

Beträffande odlingsbidraget skulle från delaktighet av sådant uteslutas nybyggare, som vid tillträdet redan hava uppodlat 2 hektar och däröver. Nybyggare, som vid samma tidpunkt verkställt odling till mindre omfattning än 2 hektar, skulle ej erhålla bidrag för annat än den nyodling, som erfordras för att hans sammanlagda odlade areal skall uppgå till 2 hektar. Till ledning vid bedömandet av den minskning i statens kostnader för odlingsbidragen, som med tillämpandet av nämnda bestämmelser kan vara att påräkna, torde kunna användas vissa uppgifter, som under avvittringsberedningens sista skede inhämtats om den odlade marken å nybyggena. Dessa utvisa, att av nybyggena inom Arjeplogs socken 3 stycken redan hava en odlad areal av vardera över 2 hektar. Inom 48 andra nybyggen finnas uppodlade sammanlagt 35.076 hektar. Inom Jokkmokks socken har å två nybyggen uppodlats sammanlagt 1.07 hektar, inom Gällivare socken å två nybyggen tillhopa 0.3 hektar. I följd härav kan med säkerhet beräknas, att den av befallningshavanden angivna sammanlagda kostnadssumman för odlingsbidragen kan minskas med 10,600 kronor till 122,400 kronor.

Av sistnämnda belopp torde omkring 50,000 kronor behöva tagas i anspråk under år 1919 och under år 1920 omkring 10,000 kronor. Återstoden blir efter hand behövlig under de följande åren till och med år 1929, med utgången av vilket år vidare rätt till ifrågavarande bidrag skulle förfalla.

Beträffande frågan om de statsmedel, som kunna vara att tillgå för här ifrågavarande ändamål, tillåter sig kommittén erinra, att det av befallningshavanden omnämnda, i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget å 4,500 kronor till odlingshjälp åt krononybyggare enligt innevarande års riksdags beslut skall från och med år 1919 sammanslås med och uppgå uti ett ordinarie förslagsanslag å 25,000 kronor till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. Tydligt är, att sagda anslag icke kan användas för här ifrågavarande ändamål, utan att särskilda medel måste anvisas. Vad byggnadslånen angår torde för deras tillhandahållande böra avsättas en särskild fond.

På grund av vad sålunda blivit anfört får kommittén i underdånighet tillstyrka, det Eders Kungl. Maj:t med anledning av befallningshavandens förevarande

framställning täcktes i proposition till instundande lagtima riksdag föreslå riksdagen besluta att

de's inrätta en särskild fond, förslagsvis benämnd Norrbottens nybyggeslånefond, från vilken fond, som förvaltas av statskontoret, medel må ställas till befallningshavandens i Norrbottens län förfogande för utlämnande av byggnadslån till innehavare av krononybyggen, vilka upplåtits vid disposition av överloppsmarkerna inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar,

samt som kapitalökning för denna fond anvisa å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag å 100,000 kronor,

dels ock till beredande av odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av nämnda krononybyggen bevilja å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag å 50,000 kronor och å 1920 års stat ett förslagsanslag å 10,000 kronor.»

För erhållandet och tillgodonjutandet av byggnadslånen ävensom av odlingsbidragen har kommittén föreslagit vissa allmänna villkor och bestämmelser.

Kommittén har vidare tillstyrkt,

dels att det må uppdragas åt länsstyrelsen i Norrbottens län att utlämna sagda byggnadslån och odlingsbidrag, att ombesörja uppbörd eller indrivning av de ränte- och avbetalningar, som bestämmas för lånen, samt att meddela de föreskrifter och i övrigt vidtaga de åtgärder, som utöver de i villkoren angivna må vara erforderliga vid uppdragets utförande,

dels ock att nämnda länsstyrelse må äga förordna landsfiskal, vandringsrättare eller andra att vid andra tillfällen än då ekonomiska besiktningar hållas företaga undersökningar rörande de arbeten, till vilkas utförande understöd erhållits av statsmedel, samt även i övrigt fullgöra de uppdrag, länsstyrelsen för handhavandet av och kontrollen över understöden kan finna lämpligt anförtro åt desamma, med rätt för dem att vid resor på grund av uppdraget av allmänna medel erhålla rese- och traktamentsersättning enligt 4:e klassen i gällande resereglemente.

I utlåtande den 23 januari 1919 har kammarkollegium uttalat, att förslaget i dess allmänna syfte syntes böra vinna beaktande. Det syntes ävenledes lämpligt att i huvudsak anordna den nu ifrågasatta understödsverksamheten på enahanda sätt som i fråga om kolonisationsförsöken å vissa kronoparker. Kollegiet funne därför icke skäl till erinran mot att understödsverksamheten bedreves efter de två linjer, som föreslagits, eller att understöd lämnades nybyggare dels i form av billiga lån till bestridande av byggnadskostnader och dels såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet till kostnader för odlingsarbete å nybygget.

Kammar-
kollegium.

Även den närmare detaljanordningen av verksamheten, sådan densamma utformats av kolonisationskommittén, ansåge sig kollegiet kunna i huvudsak förorda. Kollegiet har emellertid framställt vissa erinringar delvis av redaktionell natur beträffande de föreslagna bestämmelserna för erhållande och tillgodonjutande av byggnadslån och odlingsbidrag, sådana dessa bestämmelser utformats av kolonisationskommittén.

Med »byggnadskostnaden» avsåges antagligen kostnaden utöver värdet av det från nybyggets skog bekomna virket, vilket syntes böra särskilt angivas.

Det syntes vara lämpligt att, på sätt som skett, i avseende å byggnadslånens återbetalning falla tillbaka på de bestämmelser, som gällde i avseende å statens egnahemslåneverksamhet. Emellertid syntes det åtminstone i fråga om annuiteten å amorteringsdelen erforderligt, att man redan nu toge ståndpunkt till vad som skulle gälla; och syntes i sådant avseende nu ifrågavarande byggnadslån böra jämföras med egnahemslån för bostadslägenhet. Vidare syntes det vara lämpligt att avgöra, huruvida i öfrigt de stadganden, som anginge låneförhållandet mellan staten och låneförmedlaren, eller de, som anginge låneförhållandet mellan låneförmedlaren och egnahemslåntagaren, skulle i första hand vara bestämmande för nu ifrågakomna lån.

Då såsom villkor för lånet skulle stadgas, att till amorteringen skulle i första rummet användas å låntagaren belöpande andel i avkastningen från den särskilda allmänning, som tillagts de vid dispositionen av överloppsmarken i socknen tillkomna nybyggen, i den mån nybyggaren eljest skulle varit berättigad att omedelbart bekomma densamma, borde det också tydligt föreskrivas, att den, som kunde komma att handhava förvaltningen av den särskilda allmänningen och i första hand uppbära avkastningen från densamma, skulle vara berättigad och skyldig att för ifrågavarande ändamål efter föreskrift från länsstyrelsen innehålla och till denna redovisa nybyggarens tillkommande andel i avkastningen. Då det syntes hava varit avsett, att all nybyggaren eljest tillkommande avkastning från den särskilda allmänningen skulle avstås, så länge byggnadslånet innehades, och i stället användas till avbetalning å lånet, kunde väl detta synas vara att gå längre än som erfordrades. Möjligen skulle det vara tillräckligt, att endast vad som behövdes för gäldande av redan förfallen, men ogulden annuitet skulle få innehållas. I varje fall borde större del av avkastningen än som motsvarade återstoden av lånet aldrig innehållas.

Mot de villkor och bestämmelser, som av kolonisationskommittén föreslagits för erhållande och tillgodonjutande av odlingsbidragen, har kollegiet icke ansett sig böra framställa någon erinran i sak, ehuru kollegiet icke vore övertygat om lämpligheten av den föreslagna begränsningen av bidraget med hänsyn till redan vid tillträdet förefintlig uppodlad mark å nybygget. Måhända vore begränsningen motiverad av det ändamål, som i första hand vore avsett att vinnas med dessa bidrag. Men nog kunde det hända, att en nybyggare i mindre goda ekonomiska omständigheter, vilken — måhända med anlåtande av lånat kapital — redan före tillträdet av nybygget därå verkställt uppodlingar, vore i lika stort behov av bidrag som den, vilken icke visat sig besitta samma förtänksamhet.

Vad slutligen angår handhavandet av ifrågavarande understödsverksamhet har kollegiet förklarat sig icke hava något att erinra mot

att detta anförtroddes åt länsstyrelsen och att denna därvid skulle äga förordna landsfiskal, vandringsrättare eller annan att på sätt föreslagits företaga undersökningar rörande de arbeten, för vilkas utförande understöd erhållits av statsmedel, m. m. Att på sätt länsstyrelsen ifrågasatt utvidga den sålunda förordnades uppdrag ansåge kollegiet icke erforderligt.

Under det föreliggande ärendets behandling inom departementet har landshövdingen i Norrbottens län Gösta Malm till mig överlämnat en av honom uppgjord P. M. angående den myndighet eller det organ, som bör anförtros utlämnandet av de lån och understöd till nybyggare, om vilka här är fråga.

*P. M. av
landshöv-
dingen Malm*

Landshövdingen understryker här ytterligare de skäl, som i länsstyrelsens skrivelse den 12 augusti 1918 anförts till stöd för anordnandet inom länet av en särskild nämnd eller ett annat organ med uppgift att handhava den närmaste ledningen av kolonisationen inom länet. Under hänvisning till att kolonisationsarbetet inom länet är fördelat på flera händer framhåller landshövdingen behovet av en koncentration av arbetet på sådant sätt, att detta lades hos en myndighet, som skaffade sig full överblick över hela frågan samt efter såvitt möjligt enhetliga linjer verkade för uppnåendet av ett verkligt effektivt resultat.

I fråga särskilt om det biträde med agronomisk utbildning, som ansetts i främsta rummet behöfligt för att lämna råd och upplysningar åt nybyggarna, tillhandahålla dem ritningar till hus, stall och ladugård, odlingsplaner m. m., framhåller landshövdingen, att medverkan av ett dylikt biträde i kolonisationsarbetet vore ett betydelsefullt led i strävandena att erhålla en bärkraftig nybyggarstam, som skänker bygden ökad styrka och icke utgör ett i ödemarken utplanterat proletariat. Först då kunde också nybyggarverksamheten bliva till verklig välsignelse för landet.

Vidare påpekas, att den avdelning av länsstyrelsen, på vilken bestyret med förmedlingen av ifrågavarande lån och understöd eventuellt skulle falla, redan förut vore hårt belastad med arbete och att för den skull, om ej länsstyrelsens förslag om tillfälligt engagerande av agronomiskt biträde vunne gillande, medel dock måste ställas till länsstyrelsens förfogande för möjliggörande att på annat lämpligt sätt ordna frågan om tillsyn och kontroll. I detta sammanhang erinrar landshövdingen om, att den lösning med anställande av agronomiskt biträde, som av länsstyrelsen framförts, redan kommit till användning vid den av Kungl. Maj:t tillsatta nämnd, som handhar nybyggesverksamheten vid Alträsk, liksom även vid Bromsska stiftelsen. Med anställande av ett dylikt agronomiskt biträde vore också enligt landshövdingens mening ett steg taget i riktning att sätta länsstyrelsen eller i varje fall länets styresman i stånd att på rätt sätt verka ledande på kolonisationen inom länet.

Därest icke särskild hjälp beredes de nybyggen, som inrättas vid den nu ifrågavarande efteravvittringen nedanför odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar i Norrbottens län, synes det antagligt, att dessa nybyggen icke komma att — åtminstone inom en

Departementetschefen.

nära framtid — bliva på tillfredsställande sätt bebyggda eller nöjaktigt uppodlade. Av utredningen framgår otvetydigt, att de förmåner, staten fordom ansett tillräckliga för en nybyggare, numera i hög grad förlorat i värde. Erfarenheten isynnerhet från de senast upplåtna nybyggerna utvisar tillfyllest, att kraftigare hjälp behövs, ifall dessa nybyggen skola kunna bereda sina innehavare tillfredsställande bärgning och icke resultatet allenast bliva, att nybyggaren oaktat yttersta ansträngning och försakelse knappast förmår hålla nöden borta. Det stora antal vid den allmänna avvittringen inom Arvidsjaur och Arjeplogs socknar åren 1883 och 1893 upplåtna nybyggen, vilka, oaktat frihetsåren för länge sedan utgått, ännu icke kunnat omföras till skatte på grund av icke fullgjorda byggnads- och odlingsskyldigheter, är ett övertygande bevis härpå. Likväl voro förhållandena vid tiden för dessa nybyggesupplåtelser icke jämförliga med de nuvarande i avseende å byggnadskostnader och arbetslöner.

Då därjämte de med länsstyrelsens framställning avsedda nybyggerna äro de sista i sitt slag, synes det mig lämpligt, att staten ingriper och medelst beredandet av vissa ytterligare förmåner söker åstadkomma, att det långvariga avvittringsarbetet blir på ett ändamålsenligt sätt slutfört.

Mot länsstyrelsens förslag, som i väsentliga delar ansluter sig till de bestämmelser, som vid 1918 års lagtima riksdag godkändes beträffande understöd åt kolonisationsverksamheten å vissa kronoparker i Norrland, har jag i huvudsak ej något att erinra. Jag anser alltså, att hjälpen bör inrikta sig på att främja dels nybyggets ändamålsenliga bebyggande genom beviljande av byggnadslån och dels nybyggets uppodling genom tillhandahållande av statsbidrag utan återbetalningsskyldighet. De för dessa understöd föreslagna föreskrifterna synas mig i allmänhet väl avvägda och motiverade. I vissa avseenden hava de kompletterats i de av kolonisationskommittén och kammarkollegiet angivna utlåtandena. De därvid framställda förslagen synas värda allt beaktande. I likhet med kolonisationskommittén anser jag, att byggnadslånen böra utgå från en särskild fond samt odlingsbidragen från särskilt för ändamålet anvisade anslag.

Vad beträffar själva handhavandet av ifrågavarande understödsverksamhet synes detsamma böra åtminstone tillsvidare anförtros länsstyrelsen i Norrbottens län. Dessa åtgärder äro av en speciell karaktär och sammanhånga med nybyggesväsendet, över vilket tillsynen tillkommer länsstyrelsen. Länsstyrelsen har i sin skrivelse gjort vissa uttalanden angående organisationen av kolonisationsverksamheten och vad därmed sammanhänger. Dessa uttalanden hava vidare utvecklats i

landshövdingen Malms P. M. Jag vill ingalunda underkänna behovet av en större fasthet i organisationen av dessa ärendens handläggning men anser icke denna ganska stora och betydelsefulla fråga böra upptagas till prövning i detta sammanhang. Jag vill erinra, att kolonisationskommittén i sitt utlåtande anført, att kommittén ännu icke hunnit behandla denna fråga.

För fullgörandet av de uppgifter, länsstyrelsen skulle få genom dessa byggnadslån och odlingsbidrag, vilka uppgifter bland annat innefatta en viss fortlöpande rådgivande och kontrollerande verksamhet, torde länsstyrelsen hava behov att understundom anlita andra funktionärer än dem, som tillhöra landsstaten. Länsstyrelsen har ifrågasatt att erhålla bemyndigande att anställa en person med agronomisk utbildning för utförande av besiktningar m. m. och för att i övrigt biträda länsstyrelsen med dessa ärendens handläggning. Kolonisationskommittén har icke ansett en sådan anordning behöfelig. Även jag finner anställandet av en dylik särskild befattningshavare böra åtminstone för närvarande undvikas och vill hänvisa till den hjälp av i agronomiskt hänseende erfarna och sakkunniga personer, som länsstyrelsen bör kunna förvärva genom att för besiktningar m. m. anlita hushållningssällskapets jordbrukskonsulenter och vandringsrättare. Vid resor på grund av härav föranledda uppdrag böra dessa åtnjuta av statsmedel resekostnads- och traktamentsersättning, vilken bör utgå för jordbrukskonsulent enligt fjärde och för vandringsrättare enligt femte klassen i resereglementet. Denna ersättning bör utgå från nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar.

Därest det skulle visa sig, att länsstyrelsen därutöver har oundgängligt behov av särskilda medel för bestridande av med ifrågavarande verksamhet förknippade kostnader, torde Kungl. Maj:t böra äga att, på framställning av länsstyrelsen och efter noggrann utredning, härtill anvisa nödiga medel från det anslag, som må bliva beviljat till odlingsbidragen.

I fråga om byggnadslånen får jag i huvudsaklig anslutning till kolonisationskommitténs förslag med vissa, delvis av kammarkollegiet föreslagna jämkningar, föreslå följande allmänna villkor och bestämmelser:

1) Till nybyggare, som med hänsyn till omfattningen av det åt honom upplåtna nybygget eller på grund av andra omständigheter prövas därav vara i behov, må länsstyrelsen i Norrbottens län bevilja lån från Norrbottens nybyggeslånefond för utförandet av byggnadsarbeten å nybygget. Dylikt lån må, med den inskränkning, som i 2) stadgas, utgå med tre fjärdedelar av det belopp, vartill vid lånets beviljande byggnadskostnaden utöver värdet av virke från nybyggets skog beräknas,

dock högst med 2,000 kronor. Av detta lån utbetalas 500 kronor antingen mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet, då lånet beviljats, eller ock utan dylik säkerhet, då byggnadsarbete utförts till ett värde av minst 700 kronor, virkesvärdet oberäknat, 500 kronor då mangårdsbyggnaden kommit under tak, enahanda belopp då uthusbyggnaden i sin helhet kommit under tak, samt återstoden då byggnaderna blivit fullbordade i enlighet med föreskrift.

2) Därest å nybygge arbeten för uppförandet av åbyggnader redan blivit utförda, vilka arbeten dock ej blivit fullbordade eller kunna anses ändamålsenliga, må på särskild prövning av länsstyrelsen bero, om och i vad mån byggnadslån, varom nyss är sagt, må beviljas.

3) För byggnadsarbetenas utförande skola ritning och beskrivning fastställas vid lånets beviljande samt därefter lända till efterrättelse, i den mån ej avvikelse medgives.

4) Byggnadslånet skall uppdelas i två lika stora delar, en stående och en amorteringsdel, och skall i fråga om lånets gäldande ävensom angående skyldighet att hålla byggnaderna brandförsäkrade och i andra här ej särskilt omförmälda avseenden i tillämpliga delar gälla vad som är eller framdeles kan bliva föreskrivet beträffande från statens egnahemslånefond av låneförmedlare utlämnat egnahemslån för bostadslägenhet.

5) Så länge erhållet byggnadslån ej är till fullo återbetalt, skall till betalande av annuitet å amorteringsdelen samt ränta och avbetalning å den stående delen i första rummet användas å låntagaren belöpande andel i avkastningen från den särskilda allmänning, som tillagts de vid dispositionen av överloppsmarken i socknen tillkomna nybyggena, i den mån nybyggaren eljest skulle varit berättigad att omedelbart bekomma densamma; åliggande det fördenskull den, som förvaltar nämnda avkastning, att innehålla och till länsstyrelsen inleverera vad av dylik andel skall därtill användas.

6) Nybyggare, som erhållit byggnadslån, skall, vid äventyr att förklaras förlustig besittningsrätten till nybygget, iakttaga och uppfylla de villkor, som vid lånets beviljande föreskrivits i fråga om byggnadsskyldighetens utförande, lånets amortering och annat, vars iakttagande måste anses vara av synnerlig vikt. Vad sålunda är stadgat skall gälla även annan innehavare av nybygget, till dess lånet till fullo återbetalts eller nybygget omförts till skatte, och må fördenskull inrymning i nybygget icke av länsstyrelsen beviljas ny åbo, därest icke denne förbinder sig att övertaga byggnadslånet med därvid fästade villkor.

7) Nybygge, för vilket byggnadslån lämnats, må icke omföras till skatte, med mindre innehavaren i vederbörlig ordning medgivit, att in-teckning till säkerhet för lånet och de därvid förbundna villkoren må erhållas i fastigheten. Beviljas skatteomföring, skall länsstyrelsen på nybyggarens bekostnad ombesörja, att för nybyggaren lagfart sökes å det till skatte omförda nybygget samt att första in-teckning beredes däri till säkerhet för byggnadslånet.

För erhållandet och tillgodonjutandet av odlingsbidrag torde böra fastställas följande allmänna villkor och bestämmelser:

1) Finnes icke å nybygge vid tillträdet uppodlad mark till två hektars vidd, äger nybyggaren att av allmänna medel erhålla bidrag utan återbetalningsskyldighet till bestridande av kostnaderna för uppodling av vad i nämnda areal brister. Sådant

bidrag utgår med 250 kronor för hektar av den mark, som skall odlas. Odlingsbidrag beviljas av länsstyrelsen i Norrbottens län.

2) Av odlingsbidrag utbetalas hälften antingen mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet, då nybygget tillträtts, eller ock utan dylik säkerhet, då hälften av den areal uppodlats, för vilken bidraget beräknats, samt återstoden då den med bidraget avsedda odlingen fullbordats.

3) Odling, vartill bidrag beviljas, skall verkställas i enlighet med odlingsplan, som skall vara uppgjord av jordbrukskonsulent, vandringsrättare eller annan sakkunnig person samt godkänd av länsstyrelsen.

4) Har ej, då odlingsbidrag blivit enligt 2) uppburet i förskott mot borgen eller annan säkerhet, hälften av den till odling bestämda arealen uppodlats inom fem år från tillträdet, vare odlingsbidraget förverkat och nybyggaren skyldig återbetala vad därav uppburits. För odling, som icke verkställts inom tio år efter tillträdet, äger utbetalning av odlingsbidrag ej rum.

Till byggnadslånefonden har kolonisationskommittén ifrågasatt anvisande såsom kapitalökning för år 1919 av ett förslagsanslag å 100,000 kronor. Emellertid synes mig denna kapitalökning böra, liksom vid övriga lånefonder, få karaktären av reservationsanslag. Någon ändring i kapitalökningsbeloppet torde dock icke på grund härav vara erforderlig.

I fråga om storleken av de belopp, som böra av riksdagen äskas till odlingsbidragen, instämmer jag med kolonisationskommittén.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd Norrbottens nybyggeslånefond, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, medel må i mån av tillgång ställas till länsstyrelsens i Norrbottens län förfogande för utlämnande av byggnadslån till innehavare av krononybyggen, vilka upplåtits vid disposition av överloppsmarker nedanför odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar av nämnda län;

dels besluta, att för denna lånerörelse skola gälla de av mig i sådant avseende tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser;

dels såsom kapitalökning för denna lånefond å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor att utgå av låne-medel;

dels till beredande av odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åt innehavare av nämnda krononybyggen anvisa ej mindre å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 50,000 kronor än även å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 10,000 kronor;

dels ock besluta, att för erhållande och tillgodonjutande av dylikt odlingsbidrag skola gälla de av mig i sådant avseende tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet avlätas till riksdagen med den lydelse, bil. — till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Bruze.